

Research in Curriculum Planning

Vol 13, No 23 (continus 50)

Autumn 2016, Pages 1-13

Curriculum characteristics of in the era of globalizing and internationalizing of curriculum**Rahimeh Mansouri Gargar, Akbar Salehi, Efat Salehi**¹ PhD student studies curriculum, Teacher, Azarbaijaneh Shargi Education organization, Payame Nour University and Fatematozrahra university of Farhangian, Tabriz, Iran.² PhD in educational philosophy, Assistant Professor of Educational Philosophy Group, Department Of Psychology & Education Science, Kharazmi University of Tehran, Tehran, Iran.³ PhD in Curriculum Development, Assistant Professor of Curriculum Group, Department of Psychology & Education Science, Kharazmi University of Tehran, Tehran, Iran.**Abstract**

If globalization is considered as a process that is happening and awareness has had a basic role, so it is important to review globalization and design curriculum for increasing the awareness of learners. On the other hand, internationalizing curriculum is a new and revolving concept that it has been noticed in the curriculum literature in the early twenty-first century. Despite the importance and place of this idea, the interpretations of these words in many countries special in Iran are with ambiguous, confusing, and unclear. The recent research for considering this concept in the curriculum literature was tried to understand different interpretations of these words by using the field method and considering the research articles and reviewing internal and external journals and magazines and introduce a pattern of curriculum in the globalizing and internationalizing. The results showed there must be a difference between globalizing and internalizing of the curriculum. The real effects of revolutions in globalizing and internationalizing the curriculum must be noticeable for the educational experts and also the curriculum planners. In this era the curriculum elements have the features under the mentioned revolutions effect that make it difference from other previous plans. These features were considered the main elements of the plan such as the purpose, content, method, and evaluation. Also it is important to consider special approaches and plans on the basis of the culture, background, and content of a society.

Keywords: curriculum, internalising curriculum, globalizing

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال سیزدهم، دوره دوم، شماره ۲۳ (پیاپی ۵۰)

پاییز ۱۳۹۵، صفحات ۱۳ - ۱

ویژگی‌های برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی**رحیمه منصوری گرگر^{*}، اکبر صالحی، عفت عباسی**^۱ دانشجوی دکتری مطالعات برنامه‌ریزی درسی، مدرس آموزش و پرورش، دانشگاه پیام نور و دانشگاه فرهنگیان فاطمه‌الزهره تبریز، ایران^۲ دکتری تخصصی فلسفه تعلیم و تربیت، استادیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران^۳ دکتری تخصصی برنامه‌ریزی درسی، استادیار گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران**چکیده**

اگر جهانی شدن، فرآیندی در حال رخداد پنداشته شود که آگاهی در آن نقش اساسی دارد، آن‌گاه بازخوانی جهانی شدن و چگونگی طراحی برنامه‌های درسی برای افزایش آگاهی فراگیران در باره آن اهمیت می‌یابد. از سوی دیگر بین‌المللی کردن برنامه درسی مفهومی جدید و در حال تحول است که به ویژه از اوایل قرن بیست و یکم در ادبیات برنامه درسی مورد توجه قرار گرفته است. علی‌رغم اهمیت و جایگاه چنین ایده‌ای، برداشت‌ها و تفسیرها از این واژه‌ها در بسیاری از ممالک به ویژه ایران توأم با ابهام، سردرگمی و عدم شفافیت است. مقاله حاضر در راستای بررسی این مفهوم در ادبیات برنامه درسی با استفاده از روش کتابخانه‌ای و از طریق بررسی مقالات پژوهشی و مروری از ژورنال‌ها و مجلات خارجی و داخلی در پایگاه‌های داده‌ای مختلف تلاش کرده تا برداشت‌های مختلف از این واژه‌ها را مفهوم‌پردازی کرده و نمونه‌ای از برنامه‌های درسی را در زمینه جهانی شدن و بین‌المللی کردن معرفی نماید. یافته‌ها نشان داد که بایستی میان جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی تمایز قائل شد. اثرات واقعی تحولات ناشی از جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی البته تحولات هم‌زمان با آن می‌بایست مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و البته برنامه‌ریزان درسی قرار گیرد. عناصر برنامه‌های درسی در این عصر تحت تأثیر تحولات یاد شده، از ویژگی‌هایی برخوردار می‌گردد که آن را از سایر برنامه‌های پیشین متمایز می‌سازد. این ویژگی‌ها در مورد عناصر اصلی برنامه شامل هدف، محتوا، روش و ارزشیابی در این نوشته مورد اشاره قرار گرفت. همچنین لازم است براساس فرهنگ، زمینه و متن هر جامعه‌ای رویکردها و برنامه‌های خاص مورد توجه قرار گیرد.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، بین‌المللی کردن برنامه درسی، جهانی شدن

مقدمه^{*} نویسنده مسؤو: رحیمه منصوری گرگر mehrehmadar1@yahoo.com

پذیرش: ۱۳۹۵/۵/۶

وصول: ۱۳۹۳/۴/۴

پاسخ به این سؤال را بایستی با تمایزگذاری میان دو واژه «بین‌المللی کردن» و «جهانی شدن» پیدا نمود. در جداسازی میان دو اصطلاح جهانی شدن و بین‌المللی کردن بایستی همواره جانب احتیاط را رعایت نمود. «بین‌المللی کردن» اصطلاحی است علیه کنترل جهانی شدن؛ در حالی که جهانی شدن به تغییرات هم‌زمان موقعیت‌های جهانی گفته می‌شود؛ «بین‌المللی کردن» به سختی از محدودیت‌های اجتماعی و زبانی‌اش قابل‌رهایی است.

پاینار (Pinar, 2003) از یک سو به ویژگی ملی مطالعات برنامه درسی در بسیاری از کشورها ارج نهاده و از سوی دیگر خطر به‌کارگیری ملی‌گرایی را هنگام استفاده از بین‌المللی کردن به عنوان یک مفهوم سازمانی یادآوری می‌کند. با این حال، بین‌المللی کردن به عنوان یک مفهوم به طور بالقوه برای مقابله با استانداردهای اقتصادی و امپریالیسم فرهنگی تحت عنوان «جهانی شدن» مورد توجه است. پاینار (Pinar, 2004) اشاره می‌کند که فضای «بین» و «محل» که برای تأیید گفتگوهای ملی / بین‌المللی به کار برده می‌شود؛ موقعیت‌هایی برای حفظ جنبش پویای بین منطقه‌ای و جهانی است.

فتحی و اجارگاه، زارع و یمنی (Fathi Vajargah, Zarea & Yamani, 2009) چالش‌های بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را به صورت موانع فرهنگی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، موانع روش تدریس بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، موانع مربوط به محتوای بین‌المللی کردن، موانع انسانی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی، موانع تجهیزاتی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی و موانع مدیریتی، سیاسی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی دسته‌بندی کرده‌اند.

با توجه به موضوعات فوق، جهانی شدن موجد طرح مباحث و الگوهای جدیدی در عرصه تعلیم و تربیت بوده است که به ویژه در بستر آموزش عالی با مفاهیمی چون بین‌المللی کردن آموزش عالی، آموزش چندفرهنگی و مانند آن مطرح شده است و اگرچه به ظاهر مفهوم بین‌المللی شدن آموزش عالی مفهومی نوید بخش و بیانگر تعاملات گسترده در عرصه نظام‌های آموزش عالی است؛ اما ورود این

امروزه بی‌تردید جهانی شدن و گسترش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در سراسر جهان به ویژه در جوامع دانایی‌محور، اشتیاق فراوانی برای توسعه عالی و در دسترس قرار دادن فرصت‌های یادگیری مداوم ایجاد کرده است. گسترش مبادلات بین‌المللی و دسترسی آسان‌تر به مردمان جوامع مختلف در سایه پیشرفت علمی و فناوری، مفهوم مرزهای جغرافیایی و محصور بودن به یک مکان معین را به چالش کشیده است (Fathi Vajargah, Zarea & Yamani, 2009).

جهانی شدن تأثیر شگرفی بر تمامی ابعاد زندگی آدمی، به ویژه آموزش و پرورش در کلیه سطوح از ابتدایی تا آموزش عالی داشته است به نحوی که چهره نظام‌های آموزشی در سراسر جهان تغییر کرده و اندیشه‌های سنتی و رایج در باره تعلیم و تربیت و ابزارها و رسانه‌های آموزشی به سرعت رنگ‌باخته و جای خود را به اندیشه‌ها و روش‌های نوین داده است (azizi & Sheikh Moradi, 2014).

از اثرات بالقوه منفی جهانی‌سازی می‌توان به افزایش شکاف دیجیتالی (Sarkar Arani, 2004) و تکنولوژیکی بین کشورهای توسعه یافته و کمتر توسعه یافته که مانع دسترسی مساوی به فرصت‌های جهانی‌سازی می‌شود، خلق فرصت‌های قانونی بیشتر از لحاظ اقتصادی و سیاسی برای بعضی از کشورهای ثروتمند توسعه یافته، استثمار منابع محلی و تخریب فرهنگ بومی کشورهای کمتر توسعه یافته به سود برخی از کشورهای ثروتمند و توسعه یافته، افزایش نابرابری‌ها و تناقض بین فرهنگ‌ها و تسریع تهاجم فرهنگی از سوی کشورهای پیشرفته به سمت مناطق کمتر توسعه یافته اشاره کرد.

جهانی شدن با گذر از برنامه درسی خرده فرهنگ‌ها تأثیرات قابل توجهی را بر برنامه درسی خرده فرهنگ‌ها بر جای می‌گذارد. این تأثیرات چه در نوع مثبت و چه در نوع منفی آن در جوامع بشری قابل مشاهده هستند. سؤال این جاست که آیا با وجود نقاط قوت و ضعفی که در فرایند جهانی شدن برنامه درسی خرده فرهنگ‌ها وجود دارد؛ آیا باید برنامه درسی (خرده فرهنگ‌ها) موضع‌گیری جهانی داشته باشد؟

جهانی شدن

جهانی شدن عموماً با عنوان فرآیند پیچیده‌ای فرض می‌شود که دربرگیرنده جریان‌های جهانی در ارتباط با افراد، کالاها، ایده‌ها و ایدئولوژی‌ها، برداشت و تصورات، پیام‌ها، سرمایه و فناوری است. جهانی شدن می‌تواند به عنوان افزایش و تشدید روابط اجتماعی جهان شمول تعریف شود (Fathi Vajargah, 2013). جهانی شدن یک نیروی

سازماندهی مجدد اقتصاد جهان است؛ و منابع اصلی چنین اقتصادی، به طور فزاینده‌ای دانش و اطلاعات می‌باشد (Carnoy & Rhoten, 2002). (وارتزمان، Wartzman, 2013) جهانی شدن را رویدادی اقتصادی تلقی نمی‌کند؛ بلکه آن را پدیده‌ای روانی عنوان می‌کند؛ به این معنی که تمام ارزش‌های غرب توسعه یافته (طرز فکر و انتظارات و آرمان‌ها) به عنوان هنجار درک می‌شود.

مزایای جهانی شدن از دیدگاه چنگ (Cheng, 2000)، براون (Brown, 1999) و واترز (Waters, 1995) شامل اشتراک جهانی دانش، مهارت‌ها و سرمایه‌های عقلانی بشر، حمایت دوطرفه و ایجاد تفکر انتقادی و وحدت سینرژیک جهت توسعه کشورها و افراد، ایجاد ارزش‌ها، ارتقای کارآیی و رشد همکاری‌های بین‌المللی و پذیرش تنوع فرهنگی در میان کشورها (قومیت‌ها و مذاهب و ...)، تسهیل ارتباطات و تعاملات چندطرفه و تشویق همکاری‌های چندفرهنگی در سطوح مختلف در بین کشورها است.

پیامدهای جهانی شدن بر برنامه‌های درسی آموزش عالی شامل پاسخ به پیشرفت‌های فن‌آوری و علمی، پاسخ به دگرگونی‌های دنیای کار و اشتغال، پاسخ نسبت به افزایش نابرابری‌ها، توسعه دموکراسی و حقوق بشر، افزایش ارتباطات بین فرهنگی، تجدید نظر در ارزش‌های معنوی و اخلاقی و آموزش برای زمان عدم قطعیت است (Atashak & et al, 2013).

بین‌المللی کردن برنامه درسی

امروزه بین‌المللی کردن دانشگاه، به مراتب بیشتر از همکاری بین شخصی و یا حتی بین سازمانی در سراسر مرزها معنی می‌دهد. در دنیایی که چالش‌ها و فرصت‌ها در ابعاد جهانی مشخصه آن است؛ دانشگاه‌ها عوامل کلیدی تغییر هستند (The University of British Columbia, 2006)

مفاهیم به ادبیات حوزه برنامه درسی تعبیر و تفاسیر مختلفی را به همراه داشته است که به ندرت مورد تبیین و کالبدشکافی نظام دار قرار گرفته است. پس لازم است به این سؤالات پاسخ داده شود که منظور از جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی چیست؟ و در مورد این دو پدیده از کدام برنامه‌های درسی می‌توان بهره گرفت؟ مقاله حاضر ضمن تبیین مفاهیم جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی و توجه به اهمیت و ضرورت موضوع و چالش‌های پیش روی آن در جوامع مختلف تلاش نموده است تا نمونه‌ای از برنامه‌های درسی را در هر یک از این مقولات ارائه نماید.

روش پژوهش

روش تحقیق در این مطالعه، کتابخانه‌ای بوده و از طریق بررسی مقالات پژوهشی و مروری از ژورنال‌ها و مجلات خارجی و داخلی در پایگاه‌های داده‌ای مختلف (ProQuest, Emerald, google scholar, noormags, magiran) بر اساس ملاک‌های انتخاب انجام گرفت. در ابتدا با استفاده از واژه‌های کلیدی (جهانی شدن، بین‌المللی کردن، برنامه‌های درسی) از پایگاه‌های داده‌ای فوق مقالات استخراج گردید. سپس با مطالعه چکیده مقالات، هر مقاله‌ای که ملاک‌های انتخاب را داشتند، جهت بررسی برگزیده شدند و مطالعه بر روی آنها انجام گرفت.

ملاک‌های انتخاب مقالات

- طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ در مقالات انگلیسی و در مقالات فارسی تا حد امکان در سال‌های اخیر انجام شده باشد.
- شامل ویژگی‌های برنامه درسی در عصر جهانی شدن و بین‌المللی کردن باشد.
- شامل نمونه‌ای از برنامه‌های درسی در زمینه جهانی شدن و بین‌المللی کردن در ایران و سایر کشورها باشد.
- در ژورنال‌های معتبر مروری یا پژوهشی چاپ شده باشد.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: منظور از جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی چیست؟

از نظر لیسک (Leask, 2001) بین‌المللی کردن برنامه درسی دانشگاه روشی قدرتمند و عملی در ایجاد پل میان شکاف بین گفتار و عمل به منظور دخول و ارزش قائل شدن به همکاری دانشجویان بین‌المللی است.

بین‌المللی کردن برنامه درسی به الزاماتی نیاز دارد که از نظر نایت (Knight, 1999) آنها را به صورت فعالیت‌ها مانند تحصیل در خارج از کشور، رویکردهای مبتنی بر نتایج نظیر صلاحیت‌های دانشجویی، دلایل منطقی مانند تولید درآمد، فرایند یکپارچه‌سازی ابعاد بین‌المللی در کارکردهای دانشگاه (در منزل شامل فعالیت‌های دانشگاه برای ترویج درک بین‌المللی/ فرهنگی و خارج از کشور شامل تمام اشکال «آموزش و پرورش بین مرزی») مطرح می‌کند.

پیچ (Paige, 2004, 2009) عناصر کلیدی بین‌المللی کردن را به صورت عناصر خاص مانند برنامه‌های پویا، دانشجویان/ محققان بین‌المللی و دوره‌های آموزشی، فرآیند مداوم از جمله توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات برای تصمیم‌گیری، اجرا و ارزشیابی، شناسایی نتایج شامل یادگیری دانشجویان، رشد سازمانی، فرصت‌های حرفه‌ای برای اعضای هیئت علمی و کارکنان برمی‌شمارد.

انجمن دانشگاه‌ها و کالج‌های کانادا (Association of Universities and Colleges of Canada, 2009) در زمینه بین‌المللی کردن برنامه درسی پنج موضوع کلیدی را مطرح می‌کند که عبارتند از:

توسعه همکاری‌های موفقیت‌آمیز برای حمایت از آموزش‌های بین‌المللی؛ یکپارچه‌سازی یادگیری زبان خارجی در قالب برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی، حمایت و حفظ تلاش‌های اعضای هیأت علمی برای بین‌المللی کردن برنامه درسی، تحت کنترل درآوردن تجربه دانشجویان به منظور تسهیل یادگیری بین‌المللی و بین‌فرهنگی در دانشگاه، نشان دادن ارزش برنامه درسی بین‌المللی در زمینه سنجش و اندازه‌گیری نتایج یادگیری دانشجویان.

روش «هیچ سائیزی مناسب همه نیست» روش بین‌المللی کردن یک نهاد و یا برنامه درسی است (Bond, 2003) تصمیم‌گیری در مورد چگونگی بین‌المللی کردن یک نهاد و وسعت فرآیند بین‌المللی کردن باید بر اساس

بین‌المللی کردن برنامه درسی می‌تواند به فعالیت‌های بین‌المللی مختلفی چون برنامه‌های مطالعاتی خارج از کشور، دوره‌های زبان‌های خارجی، برنامه‌های بین‌رشته‌ای و یا منطقه‌ای، و یا ارائه برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی با تمرکز بین‌المللی، فرهنگی، و یا مقایسه‌ای اطلاق گردد (Bremer & van der Wende, 1995) اخیراً بین‌المللی کردن برنامه درسی به معنای «بین‌المللی شدن در منزل» نیز تعریف شده که به موجب آن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و حتی مدارس متوسطه و کالج‌ها در صدد تدارک فرصت‌های رشد و توسعه شخصی و حرفه‌ای به همه دانش‌آموزان و دانشجویان حاضر در صحنه اقتصاد جهانی هستند (Fathi Vajargah, 2013). نایت معتقد است که بین‌المللی کردن در

فرآیند تلفیق به اهداف و کارکردهای خدماتی یک مؤسسه بین فرهنگی و جهانی توجه دارد (Knight, 2004, p.11; 2008) و بین‌المللی کردن برنامه درسی به معنای تلاش برای دادن وجهه‌ای بین‌المللی به برنامه درسی سازمان‌ها و نهادهای آموزشی است. این برداشت به طور ویژه در سطح نظام آموزش عالی آمریکا، انگلستان و استرالیا رایج و متداول است (Clifford, 2005) در مقایسه راهبردهای چهار کشور آمریکا، کانادا، استرالیا و ژاپن، مهمترین راهبرد، بین‌المللی کردن برنامه درسی و یادگیری و الحاق محتوای بین‌المللی به برنامه‌های درسی موجود است و تغییر مکان فیزیکی استاد و دانشجو در قالب برنامه‌های مبادله کمتر مورد توجه است. امروزه بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی بومی، ملی و محلی داخل هر کشور ارجحیت دارد (Behjati Ardakani & et al, 2012).

محیط یادگیری مطلوب منعکس کننده دیدگاه‌ها، تجربیات و فرهنگ‌های مختلف دانشجویان است (Banks, 2004) از آنجا که فرهنگ و اجتماع تعیین کننده شیوه‌ای است که مردم به آن روش فکر می‌کنند، استدلال می‌کنند و به دانش می‌نگرند، بنابراین دانشجویان بین‌المللی با زمینه‌های فرهنگی گوناگون ممکن است در ایجاد توازن میان انتظارات از دیدگاه برنامه‌های درسی سنتی غربی و استراتژی‌های تربیتی با انتظارات یادگیری مبتنی بر فرهنگ و ارزش‌های خود با مشکل مواجه شوند (Mestenhauser, 2002a; Peelo & Luxon, 2007).

ویژگی‌های برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن... / ۵

تعداد مدارس شناور در زبان‌های دوگانه و بین‌المللی در ایالات متحده و چین پاسخ به نیاز رو به رشد آموزش دانش‌آموزان را روشن می‌سازد که چگونه این تغییرات را هدایت کنند. در این مقاله، آنها به منظور اصلاح برنامه درسی و تحقیقات آموزشی، امکانات جدیدی را با روشی که پاسخ‌گوی جوامع چند فرهنگی و جهانی به طور فزاینده باشد، مورد بررسی قرار می‌دهند. روند تحقیقات آنها در موقعیت‌های شغلی مختلف به عنوان محققان بر توصیف، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها با استفاده از متدولوژی مطالعه موردی و مردم‌نگاری دونفره (Duoethnography) است. سایر (Sawyer, 2010) مردم‌نگاری دونفره را به عنوان فرایندی توصیف می‌کند که در آن محققان و مریبان می‌توانند به صورت مشارکتی کار کنند تا گفت‌وگویی را ایجاد نمایند که از نظر فردی بر سؤالات، مسائل و سازه‌های معنادار تمرکز دارد. در مردم‌نگاری دو نفره، دو یا چند محقق، پشت سر هم کار می‌کنند تا به صورت انتقادی داستان‌هایی از زندگی خود را در رابطه با پدیده‌ای مشابه کنار هم قرار دهند.

تأثیر روزافزون تعدادی از دوره‌های آنلاین بر ترکیب کلاس‌ها از نظر جمعیت شناختی بدین معنی است که مفاهیم تنوع، چندفرهنگی و جهانی شدن در حال حاضر جنبه‌های کلیدی برنامه‌ریزی درسی است. با بین‌المللی کردن و جهانی شدن آموزش و پرورش و در مواجهه با نیازهای رو به رشد برای تحصیل به طور فزاینده و تربیت نیروی انسانی به اندازه کافی، دانشگاه‌ها با کمک فن‌آوری‌های جدید آموزشی و ارتباطات، برنامه‌های انعطاف‌پذیرتری را ارائه می‌نمایند. این انعطاف‌پذیری به اندازه عناوین فرمت، محتوا، اهداف، بیان نیازها و رشد مهارت‌ها، در روش و زمان ارائه نیز مورد توجه است (Collis & Moonen, 2001). در مواجهه با تنوع جمعیت و نیازها، بسیاری از مدرسان، نسبت به اهمیت مفاهیم چندفرهنگی و بین‌فرهنگی در طراحی آنلاین آگاهی می‌یابند؛ هرچند این موضوع، بسیاری از سؤالات را به دنبال خواهد داشت. به عنوان مثال، چگونه ما بعد چندفرهنگی را در آموزش از راه دور که هدف آن آموزش دانش‌آموزانی است که در محیط‌های گوناگون فرهنگی زندگی می‌کنند؛ وحدت

تاریخ منحصر به یک نهاد، زمینه، اهداف، مأموریت، ارزش‌ها و منابع آن باشد. (Knight, 2004)

بین‌المللی کردن برنامه درسی، فرایند چند وجهی مداوم است که نیاز به همکاری و حمایت اعضای هیئت علمی، دانشجویان، گروه‌های دانشگاهی، مدیریت سازمانی و دفاتر بین‌المللی در دانشگاه‌ها دارد. برای ذی‌نفعانی که با یکدیگر همکاری می‌کنند؛ موفقیت بین‌المللی کردن برنامه درسی نیاز به رهبری آرمانی، تعهد به این فرآیند، حساسیت بین فرهنگی، حمایت مالی، تمایل، علاقه، خطوط ارتباطی باز و همکاری میان رشته‌ای دارد. عدم وجود این شرایط چه به صورت مجزا و چه به صورت هماهنگ می‌تواند منجر به بروز چالش‌های بین‌المللی کردن برنامه درسی شود (Williams, 2014).

سؤال دوم: در پدیده‌های جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی از چه برنامه‌های درسی می‌توان بهره گرفت؟

برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن

پریستلی (Priestley, 2002) استدلال می‌کند که روند توسعه چارچوب‌های برنامه درسی و ارزیابی متمرکز، بخشی از ماهیت دیالکتیک «فشار و کشش» جهانی شدن مطرح شده توسط گیدنز (Giddens, 1990) است. این تحولات را می‌توان به عنوان واکنشی در برابر جهانی شدن در نظر گرفت که نشان دهنده پارتيکولاریسم (Particularism) در مواجهه با چیزی است که در برخی بخش‌ها به عنوان تجاوز نیروهای جهانی درک می‌شود. همچنین پاسخ به جهانی شدن، نشان دهنده تلاش‌های دولت‌های ملی برای رقابت بیشتر در بازار جهانی از طریق رسانه آموزش و پرورش است (Priestley, 2002).

افزایش فرصت‌ها و محدودیت‌های ناشی از جهانی شدن، خواسته‌های جدیدی را مطرح می‌کند تا به دانش‌آموزان آموزش دهیم که در جوامع دموکراتیک شرکت نمایند. نگرانی ویژه نظریه‌پردازان برنامه درسی حرکت به سوی یک اقتصاد سیاسی در برنامه درسی است که در آن به استانداردهای، کارایی و عقلانیت بازار بیش از شهروندی و تنوع فرهنگی اهمیت می‌دهد (Camicia & Franklin, 2011; Camicia & Zhu, 2011). افزایش اخیر در

باید او را در محیط جهانی قرار داد نه اینکه او را از جهان جدا کرد، آموزش هویت زمینی، رویارویی با شک، آموزش مفاهمه، اخلاق نوع بشر.

محتوا

برنامه درسی جهانی شدن مستلزم دسترسی به انواع منابع اطلاعات، دسترسی به انواع اشکال و گونه‌های اطلاعات، وضعیت یادگیری فراگیرمحور و مبتنی بر امکان دسترسی برای جستجوی اطلاعات، محیط‌های یادگیری متمرکز شده بر روی فعالیت‌های مشکل محور و مبتنی بر تحقیق و جستجو، وضعیت اصیل و مثال‌ها است و معلمان بیشتر از آنکه متخصصان محتوا باشند، به عنوان مربیان و هدایت‌گران عمل می‌کنند. باید اضافه نمود که ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات حمایت قوی برای همه این استلزامات فراهم می‌آورند. (Oliver, 2002)

برای فائق آمدن بر مجموعه گسترده‌ی تغییر و تحول اجتماعی، ارنشتاین و هانکینز & Hunkins, 2005 (Ornstein) زمینه دانش را تعیین می‌کند که رهبران و کارروزان برنامه‌ی درسی باید آن را مورد توجه قرار دهند. زمینه‌های دانشی که وی تعیین می‌کند آینده‌نگرانه بوده، یک برنامه‌ی درسی بین‌رشته‌ای را تشکیل می‌دهند:

دانش باید ابزار پایه از قبیل مهارت‌های ارتباطی و معلومات کامپیوتری را در برگیرد، در جهان واقعی کاربرد داشته باشد، یادگیری و نحوه‌ی یادگیری را آسان نماید، خودشناسی، مهارت‌های آگاهی و حس انسجام فردی شاگردان را بهبود بخشد، متشکل از شکل‌ها و روش‌های گوناگون باشد، فرد را برای دنیای فناورانه آماده کند، به فرد امکان دهد که اطلاعات قبلی خود را فراخوانده آن را بازیابی کند، کسب دانش باید فرایندی مادام‌العمر و همیشگی باشد و در بافت ارزش‌ها آموزش داده شود. این اصول را می‌بایست به عنوان اصول راهنما در انتخاب محتوای برنامه‌های درسی در عرصه جهانی شدن در نظر گرفت.

روش

حرکت انتقالی از برنامه‌های درسی محتوا محور به برنامه‌های درسی صلاحیت محور، مرتبط با حرکت از شکل‌های معلم‌محور به شکل‌های فراگیر محور است. فناوری‌های جدید فراگیران را درگیر می‌نماید تا مسؤولیت

بخشیده و آن را عنوان نماییم؟ چگونه چالش‌های ارتباطات بین فرهنگی در یک محیط آنلاین، آموزش و یادگیری آنلاین را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟ ویژگی‌های دوره‌های آنلاینی که ویژه این تنوع باشد؛ چیست؟ و اصول راهنما برای طراحی چنین دوره‌هایی چیست (Rutherford, Kerr, 2008)؟

حال دو نمونه از برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن (Retrieved from Ayati, 2008) و در ارتباط با بین‌المللی کردن برنامه درسی (University of Minnesota, 2014) ارائه می‌گردد.

عناصر برنامه درسی در عصر جهانی شدن

اهداف

تحولات گسترده و همه جانبه‌ای که در پی جهانی شدن در عرصه‌های مختلف روی داده است، تغییر و بازنگری در اهداف تعلیم و تربیت و به تبع، اهداف برنامه‌های درسی را ایجاب می‌نماید. عطاران (Attaran, 2004) معتقد است بازنگری در هدف‌ها نقطه شروع خوبی برای ایجاد تغییر و تحول است. وی خاطر نشان می‌سازد آموزش و پرورش در کشورهایی که در معرض چالش‌های جهانی شدن هستند باید این رویکردها را برگزینند: تأکید بر جامعیت آموزش و پرورش، دسترسی فراگیر به آموزش و پرورش، تأکید بر تفکر نقاد، تربیت شهروند جهانی، تمرکز بر مفاهیم انتزاعی، استفاده از رویکرد کل‌گرایانه (در مقابل رویکرد گسسته)، ارتقای توانایی دانش‌آموزان برای دست‌ورزی با نمادها و رفع تمایز میان کار ذهنی، جسمی و تشویق دانش‌آموزان به کار در گروه.

در همین راستا، مورین (Morin, 2005) هفت دانش لازم برای آموزش را تحت تأثیر جهانی شدن مورد تأکید قرار می‌دهد که عبارتند از: نقاط کور شناخت، اصول شناخت مناسب (شناخت مسائل کلیدی جهان مستلزم آن است که در چارچوب شناختی قرار گیرد).

مسائل جهان چند رشته‌ای، عرضی، چند بعدی و فراملیتی بوده و ضروری است آموزش‌ها با این ماهیت سنخیت پیدا کند و به زمینه، کلیت، چند بعدی و پیچیدگی توجه شود. کوچک‌سازی اکنون نمی‌تواند مورد ترجیح باشد، آموزش شرایط انسانی (برای شناخت انسان

ویژگی‌های برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن... ۷/

از جمله مباحث بسیار اساسی در مورد تغییرات به وجود آمده در چگونگی یادگیری، باید مقوله «ساخت دانش» را مورد توجه قرار داد. نظریه‌های یادگیری که امروزه بیشتر مورد اقبال قرار گرفته‌اند، بر اصول ساخت‌وسازگرایی مبتنی هستند. (Oliver, 2002) این اصول بیان می‌دارند که یادگیری با ساخت فعال دانش حاصل می‌شود که با چشم‌اندازهای متنوع و محتوای معنادار پشتیبانی شده است. بر اساس نظریه‌های ساخت‌وسازگرایی تعاملات اجتماعی نقش انتقادی در فرایند یادگیری و شناخت دارند. (Oliver, 2002).

یادگیری خود را به عهده گیرند. به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در این عصر شیوه‌های بکار گرفته شده هم توسط دانش‌آموزان و هم توسط معلمان را در فرایند یادگیری دگرگون ساخته است. شکل‌های خاصی از یادگیری که در مدارس جهان از اهمیت برخوردار شده‌اند را می‌توان در موارد زیر توصیف نمود: یادگیری دانش‌آموز محور، حرکت بسوی یادگیری مبتنی بر حل مشکل و کاربرد گسترش یافته وب به عنوان یک منبع اطلاعات. تأثیر فناوری بر اینکه فراگیران چگونه یاد می‌گیرند در حال افزایش است.

جدول شماره ۱- ویژگی‌های عناصر برنامه درسی در عصر جهانی شدن

ویژگی‌های عناصر برنامه درسی در عصر جهانی شدن	
اهداف	<ul style="list-style-type: none"> - یادگیری مادام‌العمر و مستمر - برخورداری از انعطاف‌پذیری بیشتر، بازنگری و اصلاح مداوم در دوره‌های زمانی کوتاه‌تر - توجه به جنبه‌های کاربردی و حل مسأله - برخورداری از تنوع و وسعت بیشتر
تأکید بر:	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای شایستگی‌ها و عملکرد به جای تأکید بر محتوا - چگونگی کاربرد اطلاعات به جای تأکید بر چستی اطلاعات - یادگیری فراگیرمحور و امکان دسترسی برای جستجوی اطلاعات - محیط‌های یادگیری با تمرکز بر فعالیت‌های مشکل محور و مبتنی بر تحقیق و جستجو - ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات زمینه‌های دانشی آینده‌نگرانه بوده و برنامه‌ی درسی بین‌رشته‌ای است.
محتوا	<p>اصول راهنما در انتخاب محتوا:</p> <ul style="list-style-type: none"> - در برگیرنده مهارت‌های ارتباطی و معلومات کامپیوتری - کاربرد در جهان واقعی - تسهیل یادگیری و نحوه یادگیری - بهبود خودشناسی، مهارت‌های آگاهی و حس انسجام فردی شاگردان - ایجاد آمادگی در فرد برای دنیای فناورانه با استفاده از شکل‌ها و روش‌های گوناگون - امکان فراخوانی و بازیابی اطلاعات قبلی - مادام‌العمر بودن فرایند اکتساب دانش - آموزش در بافت ارزش‌ها

<p>ویژگی‌های محتوا:</p> <ul style="list-style-type: none"> - افزایش حجم اطلاعات به دلیل پیشرفت‌های سریع علمی و انفجار دانش - تنوع و انعطاف‌پذیری شکل‌های ارائه‌ی محتوا - وسعت دامنه محتوا: تنوع و گستردگی موضوعات و ورود موضوعات جدید به مجموعه محتوای آموزشی 	محتوا
<ul style="list-style-type: none"> - یادگیری دانش‌آموز محور - یادگیری مبتنی بر حل مشکل - کاربرد گسترده وب به عنوان یک منبع اطلاعاتی - افزایش تأثیر فناوری بر چگونگی یادگیری فراگیران - یادگیری از طریق ساخت فعال دانش توسط فراگیران 	روش
<ul style="list-style-type: none"> - تغییر در روش‌ها و اصول حاکم بر ارزشیابی برنامه‌های درسی - سنجش درک و فهم، حل مسأله، استدلال، تفکر و کاربردآموخته‌ها در شرایط زندگی واقعی - استفاده از ابزارهایی که تکالیف پیچیده و واقعی را در اختیار یادگیرندگان بگذارند و به آنان فرصت‌های طولانی‌تری بدهند تا به انجام آن تکالیف و حل مسائل پردازند. - استفاده از روش‌های جدید سنجش هم‌چون بحث گروهی، دفتر روزانه یا یادداشت‌های دانش‌آموز، گزارشات دوره‌ای، پوشه کار و انواع آزمون‌ها - بنابراین ارزشیابی در عصر جهانی شدن: - از روش‌های متنوع‌تری بهره می‌گیرد و دارای انعطاف‌پذیری بیشتری است. - سطوح بالاتر تفکر را می‌سازد. - امکان ارزشیابی مستمر را به نحو بهتری فراهم می‌سازد. - امکان ارائه‌ی بازخورد بهتر و سریع‌تر را به فراگیران می‌دهد. 	ارزشیابی

کار گرفته می‌شود (Mehrotra, Hollister & McGahey, 2001).

با توجه به ویژگی‌های عصر جهانی شدن، ویژگی‌های عناصر برنامه‌های درسی در این عصر در جدول شماره‌ی یک خلاصه شده است.

بین‌المللی کردن و برنامه‌های درسی

از نظر دانشگاه مینه‌سوتا (University of Minnesota, 2014)، بین‌المللی کردن برنامه درسی و دانشگاه شامل تمام تجربیات یادگیری است که از طریق آن دانشجویان، اساتید و کارکنان بتوانند شایستگی‌های جهانی و بین فرهنگی را کسب کنند.

ارزشیابی

تغییر در اهداف برنامه‌های درسی و تصویری که از فارغ التحصیل نظام آموزشی در عرصه جهانی شدن ارائه می‌شود، تغییر در روش‌ها و اصول حاکم بر ارزشیابی برنامه‌های درسی را موجب شده است.

فناوری اطلاعات و ارتباطات در این عصر تنوعی از رویکردهای سنجش را منطبق بر نیازهای خاص، ویژگی‌ها و موقعیت‌های خاص هر فراگیر فراهم می‌آورد و روش‌های جدید سنجش هم‌چون بحث گروهی، دفتر روزانه یا یادداشت‌های دانش‌آموز، گزارشات دوره‌ای، پوشه کار و انواع آزمون‌ها با استفاده از این امکانات به شیوه‌های جدیدی به

ویژگی‌های برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن... / ۹

ج- ارتباط دانشجویان ایالات متحده با دانشجویان بین‌المللی: شامل گروه فرهنگی (مجموعه‌ای از پروژه‌ها که چشم‌اندازهای بین‌المللی را از طریق تجربه و دانش دانشجویان بین‌المللی به کلاس‌های درس و دانشگاه می‌آورد)، جهان کوچک ساعت قهوه (از همه دانشجویان بین‌المللی و داخلی، اساتید و کارکنان برای گردهمایی در یک محیط اجتماعی آرام بخش دعوت می‌کند. هر رویداد تعاملی، چاشنی سنن، مواد غذایی و فعالیت‌های منطقه فرهنگی خاصی دارد)، برنامه بین‌المللی دوستان (دانشجویان بین‌المللی کنونی دوره کارشناسی ایالات متحده با دانشجویان بین‌المللی جدید در مقطع کارشناسی ارتباط برقرار می‌کنند)، دانشجویان میان مرزی (دانشجویان با هم اتاقی‌های بین‌المللی و یا داخلی در Middlebrook Hall (محلی در دانشگاه مینه‌سوتا) آمیخته شده و بر یادگیری بین فرهنگی در یکی از جوامع یادگیری و زندگی مسکونی - مسکن‌گزینی تمرکز می‌کنند)، گروه‌های مباحثه میان فرهنگی (گروه‌های کوچکی از دانشجویان و دانش پژوهان داخلی و بین‌المللی را با هم در یک فضای صمیمی جمع می‌کند تا تجارب و دیدگاه‌های میان فرهنگی خود را بررسی کنند)، سازمان‌های دانشجویی (انجمن بین‌المللی دانشجویی مینه‌سوتا (Minnesota International Student Association) و سفیران جهانی) و فرصت‌هایی برای مشارکت جامعه (دانشجویان بین‌المللی تشویق می‌شوند تا برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد ایالات متحده و مینه‌سوتا، در کنار دانشجویان آمریکایی و اعضای جامعه، با جامعه خود درگیر شوند) است.

بین‌المللی کردن برنامه درسی می‌تواند به فعالیت‌های بین‌المللی مختلفی چون برنامه‌های مطالعاتی خارج از کشور، دوره‌های زبان‌های خارجی، برنامه‌های بین‌رشته‌ای و یا منطقه‌ای، و یا ارائه برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی با تمرکز بین‌المللی، فرهنگی و یا مقایسه‌ای اطلاق گردد (Bremer & van der Wende, 1995).

تنوع رویکردهای بین‌المللی در میان نهادها و کشورهای جهان تأکید می‌کند که «یک سایز، برای همه مناسب نیست» چون بین‌المللی کردن حاصل تلفیق ابعاد بین‌المللی

به طور خاص، این دانشگاه به دنبال توسعه ظرفیت هیأت علمی و کارکنان برای غنی‌سازی برنامه‌های درسی و توسعه پداگوژی - یا در قالب برنامه‌های مطالعاتی خارج از کشور و یا یادگیری در دانشگاه - است که بر نتایج یادگیری جهانی متمرکز است.

سؤالاتی که راهنمای تلاش‌های آنها هستند عبارتند از: - چه مهارت‌ها، دانش و نگرش‌هایی را می‌خواهیم دانشجویان یاد بگیرند؟ - تعریف ما از شهروند جهانی، یادگیری جهانی و صلاحیت جهانی چیست؟

- اعضای هیأت علمی و کارکنان ما به چه مهارت‌ها، دانش و نگرش‌هایی نیاز دارند تا به دانشجویان در توسعه شایستگی‌هایشان کمک نمایند؟

بین‌المللی کردن برنامه درسی، تدریس و یادگیری (Retrieved from site of The Global Programs and Strategy Alliance :University of Minnesota, 2014)

الف- رشد اعضای هیأت علمی و کارکنان: برای این منظور به بین‌المللی کردن یاددهی - یادگیری از طریق برنامه تدریس خصوصی (Tutoring)، منابع آنلاین برای بین‌المللی کردن برنامه درسی (منابع دانشگاهی و خارج از دانشگاه شامل مقوله‌های بین‌المللی کردن برنامه درسی، یادگیری فرهنگ در کلاس درس، توسعه صلاحیت جهانی در کلاس درس، و گزارش‌های حاصل از برنامه درسی بین‌المللی کردن و کنفرانس‌های دانشگاه)، برنامه آزمایشی بین‌المللی کردن یاددهی و یادگیری، بین‌المللی کردن به وسیله طراحی، کمک‌های مالی برای سفر بین‌المللی، مرکز کارآموزی بین فرهنگی و سمینارهای جهانی برنامه‌های کوتاه مدت خارج از کشور توجه دارد.

ب- تحقیقات و بهترین شیوه در بین‌المللی کردن برنامه درسی: شامل برنامه درسی تلفیق یادگیری در خارج از کشور، صدهای دانشجو (بررسی پیمایشی چالش‌های دانشجویان بین‌المللی سال اول در UMTC(the University of Minnesota - Twin Cities). بررسی هفتگی نتایج و منابع و ارائه توصیه‌هایی برای کمک به اعضای هیأت علمی و کارکنان و کمک به این چالش‌ها) است.

و بین فرهنگی در تدریس، یادگیری، پژوهش و کارکردهای خدماتی آموزش عالی است (Knight, 2008).

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که بایستی میان جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی تمایز قائل شد. جهانی شدن عموماً با عنوان فرآیند پیچیده‌ای فرض می‌شود که دربرگیرنده جریان‌های جهانی در ارتباط با افراد، کالاهای، ایده‌ها و ایدئولوژی‌ها، برداشت و تصورات، پیام‌ها، سرمایه و فناوری است که موجب تسلط کشورهای توسعه یافته بر کشورهای کم‌تر توسعه یافته می‌شود (Sarkar Arani, 2004). بنابراین «بین‌المللی کردن» اصطلاحی بود که علیه کنترل جهانی شدن پدید آمد. بین‌المللی کردن برنامه درسی می‌تواند به فعالیت‌های بین‌المللی مختلفی چون برنامه‌های مطالعاتی خارج از کشور، دوره‌های زبان‌های خارجی، برنامه‌های بین رشته‌ای و یا منطقه‌ای، یا ارائه برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی با تمرکز بین‌المللی، فرهنگی، یا مقایسه‌ای (همانگ با یافته‌های Bremer & van der Wende, 1995; Knight, 2004, 2008; Clifford, 2005) و اخیراً «بین‌المللی شدن در منزل» (Fathi Vajargah, 2013,) (Behjati Ardakani & et al, 2012) اطلاق گردد.

برنامه‌های درسی نقطه کانونی فعالیت‌های آموزش و پرورش را تشکیل می‌دهند. تحولات محیطی اعم از تحولات جهانی و یا منطقه‌ای به طور مستقیم نظام آموزشی و به تبع برنامه‌های درسی را دچار دگرگونی می‌نماید. همان طور که آتشک و همکاران (Atashak & et al, 2013) نیز بیان کرده‌اند برای مواجهه با این پیامدها شایسته است ساز و کارهایی چون تأکید بیشتر بر یادگیری زبان خارجی (Bremer & van der Wende, 1995; Association of Universities and Colleges of Canada; 2009)، شناخت بیشتر نسبت به فرهنگ و آداب سایر ملل (Banks, 2004; Attaran, 2004; University of Minnesota, the Global Programs and Strategy Alliance, 2014)، شناخت و تقدیر بیشتر از افراد مؤثر علمی در حیطه بین‌الملل (Paige, 2004, 2009; Association of Universities and Colleges of Canada, 2009)، کسب مهارت زندگی با اقوام ملل دیگر (Brown, 1999; Cheng, 2000; Waters, 1995; Attaran,)

(2004)، شناخت بیشتر نسبت به پیامدها و نوآوری‌های علمی جهانی (Paige, 2004, 2009; Collis & Moonen, 2001; Ornstein & Hunkins, 2005; Ayati, 2008)، لزوم گنجانیدن برنامه درسی حقوق بشر و دموکراسی، تهیه و تولید محتوای مجازی (Collis & Moonen, 2001)، تغییر جریان آموزش از تدریس به یادگیری (Association of Universities and Colleges of Canada, 2009)، تغییر جریان آموزش از گروهی به انفرادی، تغییر جریان آموزش از کسب دانش به کسب مهارت (knight, 1999; Oliver, 2002; Ornstein & Hunkins, 2005; Ayati, 2008; Association of Universities and Colleges of Canada, 2009; University of Minnesota, the Global Programs and Strategy Alliance, 2014)، تغییر جریان آموزش از رفتاری به ساختن‌گرایی (Ornstein & Hunkins, 2005; Oliver, 2002)، تغییر جریان آموزش از سنتی به مجازی (Azizi & Sheykh Morady, 2014) در برنامه‌های درسی آموزش عالی مورد توجه قرار گیرد.

در این نوشته تلاش شد تأثیرات تحولات وسیعی که از آن به عنوان جهانی شدن و بین‌المللی کردن یاد می‌شود در آموزش و پرورش مرور شود و از این طریق مبانی برنامه‌های درسی در عرصه جهانی شدن و بین‌المللی کردن مورد بررسی قرار گیرد. نویسندگان را اعتقاد بر آن است که جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی به عنوان یک واقعیت فراروی نظام آموزشی قرار گرفته است و نمی‌توان از این واقعیت چشم پوشید (Azizi & Sheykh Morady, 2014; Niehaus et al., 2013; Hudzik, 2014; Leask, 2016). نظریه‌هایی که پیرامون جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی تبیین شده است، تفسیرهایی برای توضیح این واقعیت به شمار می‌روند. صرف نظر از اینکه کدامین تفسیر را بپذیریم، اثرات واقعی تحولات ناشی از جهانی شدن و بین‌المللی کردن برنامه درسی البته تحولات هم‌زمان با آن می‌بایست مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و البته برنامه‌ریزان درسی قرار گیرد. عناصر برنامه‌های درسی در این عصر تحت تأثیر تحولات یاد شده، از ویژگی‌هایی برخوردار می‌گردد که آن را از سایر برنامه‌های پیشین متمایز می‌سازد. این ویژگی‌ها در مورد عناصر اصلی برنامه شامل هدف، محتوا، روش و ارزشیابی در

Globalization & Localization Curriculum: Challenges and Opportunities. October 2008, Mazandaran University, [Persian].

Azizi, Ali & Sheykh Morady, Mahvash (2014). Globalization and E-Learning in higher education. In Proceedings of the First International Conference Management, Bushehr: the Institute of Safiraneh Farhangi Mobin, [Persian].

Banks, J. A. (2004). Approaches to multicultural curriculum reform. In J. A. Banks & C. A. McGee Banks (Eds.), *Multicultural education: Issues and perspectives* (5th Ed.) (pp. 242-264). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Behjati ardakani, fatemeh; Yarmohammadian, Mohamad h.; Foroughi Abari, Ahmad Ali & Fathi Vajargah, Kourosh (2012). Comparative Study of Internationalization of Higher Education Curricula in a Number of Countries. *Research in Curriculum Planning*, 9(6), 80-92, [Persian].

Bond, S. (2003a). *Engaging educators: Bringing the world into the classroom: Guidelines for practice*. Ottawa, ON: Canadian Bureau for International Education.

Brown, T. (1999). Challenging globalization as discourse and phenomenon. *International Journal of Lifelong Education*, 18(1), 3-17.

Bremer, L., & van der Wende, M. (1995). *Internationalizing the curriculum in higher education: Experiences in the Netherlands*. Amsterdam, the Netherlands: Nuffic.

Camicia, S. P., & Zhu, J. (2011). Citizenship education under discourses of nationalism, globalization, and cosmopolitanism: Illustrations from China and the United States. *Frontiers of Education in China*, 6(4), 602-619.

Camicia, Steven P.; Zhu, Juanjuan. Synthesizing Multicultural, Global, and Civic Perspectives in the Elementary School Curriculum and Educational Research. *The Qualitative Report* 2012 Volume 17, Article 103, 1-19.

Carnoy, Martin; Rhoten, Diana (2002). *What Does Globalization Mean for Educational Change? A Comparative Approach*, the Comparative and International Education Society.

Cheng, Y.C. (2000). A CMI-Triplization paradigm for reforming education in the new

این نوشته مورد اشاره قرار گرفت. همچنین لازم است براساس فرهنگ، زمینه و متن هر جامعه‌ای رویکردها و برنامه‌های خاص مورد توجه قرار گیرد. توجه به مؤلفه تغییر، حس ثابت وحدت، عدم سلطه یک کشور بر کشورهای دیگر، حفظ ارزش‌ها و فرهنگ هر کشور نیز بایستی مورد ملاحظه قرار گیرد و در عین حال هر کشوری از طریق تعامل با کشورهای دیگر می‌تواند از منابع اطلاعاتی آنها به طور مؤثر منطبق با فرهنگ خود استفاده نماید بدون این که دچار جذب فرهنگ کشورهای دیگر شود. برنامه های درسی ایران نیز بی‌تأثیر از این برنامه درسی نبوده به ویژه آثار پنهان چنین برنامه‌های درسی در سطح بین‌المللی از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های آنلاین، روند تحولات و تأثیرگذاری برنامه درسی در ایران را نیز با مشکلاتی مواجه می‌کند (Sabouri Khosroshahi, 2010; Fathi Vajargah,) Ebrahimzadeh, Farajollahi, and Khoshnoudifar, 2012; Diba Vajary, 2013). از این رو پیشنهاد می‌شود در راستای تکمیل این پژوهش، نویسندگان در تحقیقات آینده نسبت به کنکاش در مورد هنجارهای پنهان بین‌المللی کردن برنامه درسی و قابلیت‌ها و فرصت‌های چنین نگرشی در برنامه درسی رسمی ایران به پژوهشی مستقل دست بزنند.

منابع

Association of Universities and Colleges of Canada (2009). *Internationalization of the curriculum: A practical guide to support Canadian universities' efforts*, Retrieved April 13, 2014, from

http://www.aucc.ca/_pdf/english/publications/curriculum-primer_e.pdf

Atashak, Mohammad; Nowrooz Zadeh, Reza; Gahremani, Mohammad; Abolghassemi, Mahmoud & Farasat Khah, Maghsoud (2013). *The Study of the Consequences and Mechanisms of Globalization on Higher Education Curriculum*. *Research in Curriculum Planning*, 10 (11), 37-45, [Persian].

Attaran M (2004). *Globalization, Information Technology and Education*. Tehran, the Institute of Toseaye Fanavary Amozeshi Madares Hoshmand, [Persian].

Ayati, Mohsen (2008). *Social Foundations of curriculum in globalization*. In the Proceedings of the Eighth International Conference on

Leask, B. (2001). Bridging the gap: Internationalizing university curricula. *Journal of Studies in International Education*, 5(2), 100-115.

Leask, B. (2016). *Internationalizing Curriculum and Learning for All Students*. In *Global and Local Internationalization* (pp. 49-53). SensePublishers.

Mehrotra, Ch., David Hollister, C., McGahey, L (2001), *Distance learning principles for effective design delivery, and evaluation*, Sage publication.

Mestenhauser, J. A. (2002a). Critical, creative and comparative thinking in an internationalized curriculum. In S. Bond & C. Bowry (Eds.), *Connections and complexities: The internationalization of higher education in Canada* (Occasional Paper Series in Higher Education No. 11, pp. 53-77). Winnipeg: The University of Manitoba, Centre for Higher Education Research and Development .

Mestenhauser, J. A. (2002b). The utilization of foreign students in internationalization of universities. In S. Bond & C. Bowry (Eds.), *Connections and complexities: The internationalization of higher education in Canada* (Occasional Paper Series in Higher Education No. 11, pp. 13-27). Winnipeg: The University of Manitoba, Centre for Higher Education Research and Development.

Morin E (2004), *seven complex lessons in education for the future*, translated by Mohammad Yamani Dozi Sorkhabi, Tehran: Shahid Beheshty University [Persian].

Niehaus, E., Koziol, S. M., John, F. F., Schweighofer, A., Greenberg, J. D., & Williams, L. (2013). *A Comprehensive Approach to Internationalizing Teacher Education*.

Oliver, R (2002), *the role of ICT in higher education for the 21st Century: ICT as a change agent for education*. In the *Proceedings of the Higher Education for the 21st Century Conference* (Miri, 24-26 September, 2002). Sarawak: Curtin University.

<http://elrond.scam.ecu.edu.au/oliver/2002/he21.pdf> [viewed 28 Oct 2011]

Ornstein A., Hunkins F (2005). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues*. Translated by Mohammad Ghodsi Ahgar, Tehran, Islamic Azad University, Science and Research Branch [Persian].

millennium. *International Journal of Educational Management*. 14(4), 156-174.

Clifford, V. and Joseph, C. (2005). *Definitions: what does internationalization of the curriculum mean? Report of the Internationalisation of the Curriculum Project*, Melbourne, Higher Education Development Unit, Monash University.

Collis, B., & Moonen, J. (2001). *Flexible learning in a digital world*. London: Kogan Page .

Diba Vajary, T. (2013). *the internationalization of the curriculum of higher education in Iran: intercultural barriers and challenges facing. the National Conference on Multicultural Education, Urmia, West Azerbaijan province of Iran Curriculum Studies Association, [Persian]*.

Fathi Vajargah, K; Ebrahimzadeh, J.; Farajollahi, M; Khoshnoudifar, M. (2012). *Internationalization of the curriculum in Higher Education: Challenges and Strategies*. *Journal of Education of Shahid Chamran University*, 6(2), pp. 45-66, [Persian].

Fathi Vajargah, Kouros (2013). *Curriculum to the new identities: a description of contemporary theories of curriculum*. Tehran, Ayeesh Press, [Persian].

Fathi Vajargah, Kouros ; Zarea , Ozra, & Yamani, Mohammad (2009). *International Barriers of University Curricula and Higher Education Institutions from the Perspective of Faculty Members*. *Quarterly Of Research And Planning In Higher Education*, 54, 63-82, [Persian].

Hudzik, J. K. (2014). *Comprehensive internationalization*. Taylor & Francis.

Knight, J., (1999). 'Internationalization of higher education' in OECD. *Quality and Internationalization in Higher Education*, pp.13-28, Paris, OECD.

Knight, J. (2004). *Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales*. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31 .

Knight, J. (2008) *Higher education in turmoil: The changing world of internationalization*. Rotterdam: Sense Publishers.

ویژگی‌های برنامه‌های درسی در عصر جهانی شدن... / ۱۳

http://www.trek2000.ubc.ca/supp_docs/bridge.html

University of Minnesota, the Global Programs and Strategy Alliance (GPS Alliance) (2014). Internationalizing the Curriculum and Campus: Global ... Retrieved January 2, 2014, from

global.umn.edu/ICC/index.html

Wartzman, Rick (2013). What Globalization Really Means. Access 10, 2013 from

<http://business.time.com/2013/10/23/what-globalization-really-means/>

Waters, M. (1995). Globalization. London: Routledge .

Williams, Sherri (2014). Internationalization of the Curriculum. A Remedy for International Students' Academic Adjustment Difficulties?

<http://web.uvic.ca/~sherriw/> last visit Wednesday, January 1 - 2014

Paige, R. M. (2004). Instrumentation in intercultural training. In D. Landis, J. M. Bennett, & M. J. Bennett (Eds). Handbook of intercultural training Third edition (pp. 85-128). Newbury Park, CA: Sage.

Paige, Michael .Global Perspectives: Practical Approaches to Internationalizing the Curriculum. The Queen's Cross Faculty Teaching Forum April 27 and 28, 2009.

Peelo, M., & Luxon, T. (2007). Designing embedded courses to support international students' cultural and academic adjustment in the UK. Journal of Further and Higher Education, 31(1), 65-76 .

Pinar, William F. (2003a). Introduction. In Donna Trueit, William E. Doll, Jr., Hongyu Wang, & William F. Pinar (Eds.), the internationalization of curriculum studies (pp. 1-13). New York: Peter Lang.

Pinar, William F. (2004). What is curriculum theory? Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Priestley, M. (2002). Global discourses and national reconstruction: the impact of globalization on curriculum policy. Curriculum Journal, 13(1), 121-138.

Rutherford, Aline Germain; Kerr, Barbara, an Inclusive Approach to Online Learning Environments: Models and Resources, Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE April 2008 ISSN 1302-6488 Volume: 9 Number: 2 Article 2.

Sabouri Khosroshahi, Habib (2010). Education in the era of globalization, challenges and strategies to deal with it. 1(1), globalization Strategic Studies (pp. 153-196), Islamic Azad University of Giamdasht, [Persian].

Sarkar Arany, Mohammadreza (2004). The Digital Gap. Tehran, Nashreh Madrased Press, [Persian].

Sawyer, R. D. (2010). Curriculum and international democracy: A vital source of synergy and change. Journal of Curriculum Theorizing, 26(1), 22-38.

The University of British Columbia. (2006, April 11). Bridge to the 21st century: Internationalization at UBC. Retrieved June 20, 2008, from